

ОБРАЗ ПОЛЬЩІ У ПРОЕКТІ «ОГЛЯД ІНОЗЕМНИХ ЗМІ» (2015-2017 РР.)

Інформаційний простір України протягом останніх двох десятиліть відзначався домінуванням російських (або українських, але підконтрольних російським фінансово-олігархічним групам) ЗМІ¹. Українські громадяни також отримували безперешкодний доступ до російськомовного контенту в силу відсутності мовного бар'єру. Не дивлячись на неможливість ознайомитися із матеріалами іноземних (у першу чергу західних) ЗМІ, в суспільстві існував підвищений інтерес до інформації із іншомовних джерел, що часто використовувала (і продовжує використовувати) російська пропаганда, публікуючи переклади тенденційно підібраних медіа-матеріалів, а подекуди, і сфабриковані фальшивки (як нашуміла історія про інтерв'ю Барака Обами на каналі CBS)². Для людей, що бажають мати доступ до західної інформації, але не володіють іноземними мовами, публікують переклади матеріалів закордонних ЗМІ на сайтах, на зразок «ИноСМИ», «Инопресса» чи «Инофорум». Ці публікації часто стають джерелом для матеріалів українських ЗМІ, щоб підняти імідж видання, як такого, що працює із міжнародною тематикою. Але, відбір статей для перекладів на зазначених ресурсах тенденційний і відповідає, перш за все, цілям російської зовнішньої політики. У читача складається враження, що він знайомиться з різними точками зору, а насправді – з однією.

В Україні були спроби створити власні ресурси із перекладними матеріалами – «ІноЗМІ» на «Главред» (2008 р.) та «ІноЗМІ» на «Українській Правді» (діє з 2010 р.). Але, по-перше, ці проекти поступалися і поступаються за потужністю російським аналогам, по-друге, на «Главреді» проект швидко закотився, по-третє «Українська правда» значною мірою передруковує, і так україномовні, матеріали «Голосу Америки», «Радіо Свобода» та «Deutsche Welle».

В березні 2015 року Вінницька обласна організація Товариства «Україна-Польща-Німеччина» розпочала на волонтерських засадах проект розміщення стислих україномовних оглядів іноземних ЗМІ³. Із 2017 року проект отримав своє продовження у соціальних мережах «Facebook»⁴ та «ВКонтакте»⁵, щоб збільшити кількість охопленої аудиторії.

Метою проекту було підтримати євроінтеграційні та демократичні прагнення українських громадян, надавши можливість людям, які не володіють іноземними мовами, ознайомитися із матеріалами західних ЗМІ в стислому україномовному перекладі шляхом розміщення україномовних оглядів іноземних медіа (перш за все польських, німецьких, британських та американських) на інтернет-порталі ВОО МГО «Україна-Польща-Німеччина».

Польські ЗМІ були одним із основних джерел матеріалів для проекту, а Польща – однією із ключових тем оглядів. Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття Польща, взагалі, стала для українців уособленням Заходу,

європейської інтеграції, демократії, економічного розвитку, успіху трансформації і символом подолання комуністичного минулого. З цієї точки зору, польський погляд на світ відіграв важливу роль для громадян України в сприйнятті навколишнього світу та усвідомленні себе в ньому.

Польща і сама прагнула бути присутньою в інформаційному просторі інших держав, у тому числі, України. Республіка Польща реалізовувала цілеспрямовану діяльність щодо формування національного бренду: серед багатьох ініціатив у даній сфері відзначимо, хоча б, перший комплексний проект ініційований в 2004 році – „Marka dla Polski”. Відповідно до прийнятих концепцій, Польща повинна створювати власний образ як демократична, сучасна країна, що швидко розвивається, відіграє важливу роль в регіональній політиці, є привабливою для туристів та інвесторів. Проте, матеріали 2015-2017 років, опубліковані у польських ЗМІ, далеко не завжди сприяли формуванню такого іміджу країни.

Станом на 6 квітня 2017 року у рамках проекту «Огляд іноземних ЗМІ» було опубліковано 300 матеріалів. З них, польські медіа були представлені 130-ма оглядами. Польській внутрішній і зовнішній політиці були присвячені 86 публікацій. Решта 44 стосувалися України, Росії, США, Великої Британії, Німеччини та інших країн світу. І ще три огляди про Польщу були зроблені на основі матеріалів взятих з англomовних джерел. Серед польськомовних ЗМІ найбільше представлені «Rzeczpospolita» та «Gazeta Wyborcza», далі йдуть «Niezależna», «Polityka», «Wprost» і «wPolityce». Інші медіа використані епізодично.

Переважає більшість матеріалів проекту (понад 90%) стосувалися суспільно-політичної тематики: економіка, політика, соціальна сфера, міжнародні відносини. Решта (бл. 10%) були присвячені тематиці культури, техніки, способу життя тощо (наприклад, стаття-розслідування Малгожати Немчиньської про актора Броніслава Павліка, ведучого дитячої програми «Ведмедик з віконечка», якому приписують фразу сказану в прямий ефір «А тепер, дорогі діти, поцілуйте Ведмедика в ... [нецензурна лайка – прим. О.Н.], я йду пити горілку»⁶, або стаття про вихід у світ рестайлінгової версії легендарної моделі телефону «Nokia 3310»⁷).

Щодо формування іміджу Польщі, то найбільш важливим є масив публікацій, що дають оцінку діяльності уряду та Президента країни, активності на зовнішньополітичній арені та статті, безпосередньою тематикою яких є вплив діяльності влади на створення і зміни міжнародного образу держави.

В цілому, період перебування при владі партії «Право і Справедливість» оцінювалися дуже критично і неодноразово вказувалося на те, що «ПіС» псує міжнародний імідж країни і нищить ті напрацювання, які були зроблені у напрямку формування польського бренду попередніми урядами. Можемо навести декілька показових прикладів таких матеріалів.

Стаття з газети «Rzeczpospolita», огляд якої подається в проекті носить промовисту назву «Бальцерович: ПіС зробило би тут Україну». І далі в огляді наводиться фраза, що він «жорстко розкритикував програму ПіС («Право і справедливість») та їх кандидата на президентський пост Анджея Дуди. На

думку Бальцеровича, реалізація програми ПiC (відкладання приватизації, легковажне ставлення до фінансової стабілізації) привела би польську економіку до того стану, в якому на сьогодні знаходиться економіка України»⁸.

Після виборів Анджея Дуди на пост Президента країни з'явився матеріал із оглядом реакцій німецьких медіа на перемогу кандидата від «ПiC» «Президентські вибори. Німецька преса про перемогу Дуди: Польща стоїть перед рухом в невідомо-куди», який розмістила польська «Gazeta Wyborcza». «Від оголошення результатів президентських виборів не пройшло і 12 годин, а німці вже бояться» – розпочав свій огляд німецької преси Бартош Велінські (Bartosz Wieliński). Провідні німецькі видання – "Die Welt", "Süddeutsche Zeitung", "Frankfurter Allgemeine Zeitung", "Der Spiegel" – швидко відкоментували поразку Броніслава Коморовського і перемогу Анджея Дуди на президентських виборах у Польщі. Німцям не була до вподоби перемога Анджея Дуди. Ліберальний "Süddeutsche Zeitung" наляканий «правим поворотом» назвав Дуду «націонал-консерватором», що для читачів даного видання асоціюється з окресленням «неонацист», і за рівнем популізму порівняв його з Віктором Орбаном. Ліве видання "Frankfurter Rundschau" настільки згустило барви, що поставило питання, чи зможе Дуда, при існуючому політичному розколі суспільства, бути Президентом всіх поляків. Загалом, стиль застережень німецьких медіа був дуже подібний до того, що був 10 років тому, коли на президентських борах переміг Лех Качинський (теж представник партії «Закон і Справедливість»). Тільки Польща 2015-го, зауважив Б. Велінські, стала набагато потужнішою країною, з якою в Євросоюзі доводилося рахуватися набагато більше⁹.

Аналогічні негативні оцінки Заходу були представлені в огляді після парламентських виборів 2015 року і перемоги партії «Право і Справедливість»¹⁰. Згубно для міжнародного іміджу Польщі оцінюють перебування «ПiC» два попередні президенти країни – Лех Валенса (інтерв'ю для видання «Wprost»)¹¹ і Александр Кваснєвський (з газети «Rzeczpospolita»)¹². Різко негативна оцінка представлена на дії польського уряду під час переобрання Дональда Туска на пост Президента Європейської Ради, при чому, навіть заголовок статті, яка відстоює правоту польської офіційної влади і опублікована на порталі niezalezna.pl – «Керівники ЄС злегковажили позицією Польщі. Європа здалася під німецьким диктатом» – завдає удару по міжнародному іміджу країни і ставить її в опозицію до Німеччини та інших країн ЄС¹³.

Ресурс містить ще 170 оглядів іншими (крім польської) мовами, переважно англійською. Лише три з них присвячені Польщі, і два з цих трьох – теж про націоналізм у зв'язку з приходом до влади ПiC. Зокрема, наводиться огляд, де впливовий американський ресурс «Politico» пише про занепокоєння можливістю створення окремого, контрольованого «ПiC» військового крила партії після того, як парламент погодив «створення нового військового підрозділу, що буде діяти на випадок атаки з боку Росії»¹⁴.

Окремою тематикою можемо виділити огляди матеріалів, що стосуються різнопланових україно-польських відносин – політичних, соціальних; взаємин на побутовому рівні, в історичному контексті тощо. Підбір матеріалів для оглядів

здійснено таким чином, щоб показати складність цих стосунків, обумовлену історичним минулим, але й довести необхідність добросусідства та перспективність співпраці у майбутньому. Тому спостерігається певний дисонанс між матеріалами, що показують погіршення образу Польщі у Європі, і в той же час збереження позитивного іміджу для української аудиторії. Загалом, засади висвітлення Польщі на сторінках «Огляду міжнародних ЗМІ» може проілюструвати цитата із матеріалу «Чи є шанс на реальні польсько-українські відносини?», де посилаючись на виступ Броніслава Коморовського у Верховній Раді України пишуть, що Президент акцентував увагу «на необхідності створення «єдиної та мирної Європи», не звертаючи увагу на драматичне минуле українського та польського народів»¹⁵.

Отже, на польські медіа та на тематику суспільного, політичного, економічного і культурного життя Польщі припадає значна частка матеріалів сторінки «Огляд іноземних ЗМІ»: 43% всього контенту взято на основі польськомовних ЗМІ та 30% оглядів стосуються польської тематики. В цілому, образ країни вимальовується позитивний (значною мірою за рахунок висвітлення конструктиву і співпраці в україно-польських відносинах). Проте, діяльність правлячої партії «Право і Справедливість» подається як чинник, що шкодить іміджу Польщі на міжнародній арені.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Експерти: Інформаційний простір України здався в полон Росії, а телебачення і радіо стали антидержавними. – 08 травня 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://telekritika.ua/news/2008-05-08/38259> ;
2. Російські ЗМІ вигадали цитату Обама про Україну // Радіо Свобода. – 22.10.2015. <http://www.radiosvoboda.org/a/27321290.html> ;
3. Огляд іноземних ЗМІ // Україна-Польща-Німеччина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrpolgerm.com/foreign_media ;
4. Огляд іноземних ЗМІ // Facebook [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/ogliadmedia/> ;
5. Огляд іноземних ЗМІ // ВКонтакте [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vk.com/id421421957> ;
6. Жорстоко обмануті Ведмедиком. Розслідування найбільшого шахрайства ПНР // Україна-Польща-Німеччина – 21 серпня 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrpolgerm.com/foreign_media/35/33 ;
7. Nokia 3310 вже доступна в Європі. Заплатите стільки за повернення спогадів? // Україна-Польща-Німеччина – 8 березня 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrpolgerm.com/foreign_media/6/262 ;
8. Бальцерович: ПіС зробило би тут Україну // Україна-Польща-Німеччина – 25 березня 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrpolgerm.com/foreign_media/38/5 ;
9. Президентські вибори. Німецька преса про перемогу Дуди: Польща стоїть перед рухом в невідомо-куди // Україна-Польща-Німеччина – 25 травня 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrpolgerm.com/foreign_media/37/18 ;
10. Оголошення конфлікту з Євросоюзом // Україна-Польща-Німеччина – 27 жовтня 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrpolgerm.com/foreign_media/33/44 ;
11. Валенса для „Die Zeit”: «Голова «ПіС» хоче знищити все, що стоїть на шляху реалізації його плану» // Україна-Польща-Німеччина – 31 березня 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrpolgerm.com/foreign_media/2/298 ;
12. «Можна побоюватися, що ПіС хоче вивести Польщу з Європейського Союзу», - каже колишній Президент Польщі Олександр Квасневський // Україна-Польща-Німеччина. – 28 березня 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrpolgerm.com/foreign_media/3/290 ;
13. Керівники ЄС злегковажили позицією Польщі. Європа здалася під німецьким диктатом // Україна-Польща-Німеччина. – 10 березня 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrpolgerm.com/foreign_media/6/266 ;
14. Політична опозиція занепокоєна новою військовою силою Польщі // Україна-Польща-Німеччина. – 07 березня 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrpolgerm.com/foreign_media/7/261 ;
15. Чи є шанс на реальні польсько-українські відносини? // Україна-Польща-Німеччина. – 15 квітня 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrpolgerm.com/foreign_media/38/10 .